

WAT IS EEN ZOOGDIER?

Zoogdieren zijn heel verschillend, maar hebben ook bepaalde dingen gemeen. Zo zijn ze warmbloedig en hebben ze longen om te ademen, maar ook een

benig skelet, dat hun lijf ondersteunt en de organen beschermt. De meeste hebben bovendien relatief grote hersenen, goede zintuigen en haren of een vacht.

TYPEN ZOOGDIEREN

De meeste zoogdieren brengen hun jongen levend ter wereld. Bij veel soorten placentadieren groeien de baby's in de baarmoeder. Ze krijgen hun voeding en zuurstof via een speciaal orgaan, de placenta, en zijn bij hun geboorte goed ontwikkeld. Buideldieren zijn bij hun geboorte nog onvolgroeid en kruipen dan in een speciale buidel waar ze veilig verder kunnen groeien. De groep cloacadieren – zoogdieren die eieren leggen – telt maar weinig soorten.

Indische olifant

Zoogdieren zijn warmbloedig, wat betekent dat ze hun lichaamstemperatuur los van hun omgeving kunnen regelen. Veel zoogdieren zweten om af te koelen als ze het te warm hebben. Olifanten kunnen niet zweten, maar in plaats daarvan zoeken ze de schaduw op of nemen ze een waterbad. Ook kunnen ze warmte afvoeren via hun enorme oren.

BUIDELDIER

Babykangoeroe aan het drinken in de buidel

lange, hoge kop met grote, platte kiezen voor kauwen op planten

grote kop jong zuigt zich vast aan tepel

jonge kangoeroe

onvolgroeide poten

sterke poten voor grote sprongen

lange, dikke staart voor evenwicht

buidel in de vacht

Geelvoetkangoeroe

ZINTUIGEN

Bij zoogdieren zijn het gezichtsvermogen, het gehoor en de reuk-, smaak- en tastzin meestal goed ontwikkeld. Door deze zintuigen kunnen ze voedsel zoeken, roofdieren ontlopen, een mannetje of wijfje vinden en nog veel meer. De zintuigorganen zitten vaak in de kop van het dier, dicht bij de hersenen.

scherp gehoor

goede ogen

gevoelige snorharen

goed ontwikkelde reukzin

Wild zwijn: vrouwtje met jongen

ZUIGELING

Een zoogdierwijfje heeft melkklieren (borsten of uiers) waaruit ze haar jongen laat drinken. Dat noemen we 'zogen'. De melk bevat suiker, vet, eiwitten en vitamines, stoffen waardoor de kleintjes kunnen groeien en gezond kunnen blijven.

CLOACADIER

Mierenegel

PLACENTADIER

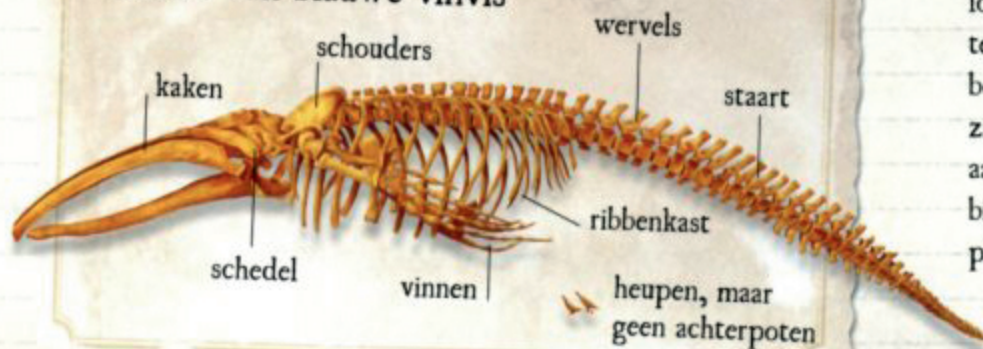
Zwartkoplar

Skelet van een gorilla

Skelet van blauwe vinvis

ZOOGDIER-SKELETTEN

Zoogdieren zijn gewervelde dieren, wat betekent dat hun skelet een ruggengraat heeft die is opgebouwd uit afzonderlijke botten: wervels. Het hart en de longen zitten in een ribbenkast, terwijl een schedel de hersenen beschermt. Bij sommige zoogdieren zijn bepaalde skeletdelen aangepast aan hun leefwijze: zeezoogdieren bijvoorbeeld hebben vinnen in plaats van armen en poten.

CLOACA- EN BUIDELDIEREN

Bij de meeste zoogdiersoorten groeien de jongen lange tijd in het lichaam van hun moeder voordat ze geboren worden. Bij cloaca- en buideldieren gaat dat anders. Cloacadieren leggen eieren, net als hun reptielachtige voorouders. Maar als die eieren uitkomen, voeden de jongen zich met de melk van

hun moeder. Buideldieren baren jongen die nog erg onvolgroeid zijn (sommige zijn niet groter dan een rijstkorrel) en helemaal kaal en blind. Nadat het geboren is, kruipt het jong naar een vachtbuidel aan de onderzijde van zijn moeders lichaam; daarin groeit het verder.

CLOACADIEREN

Deze groep bestaat uit de mierenegels en het vogelbekdier. Een mierenegelwijfje legt een ei met een zachte schaal en stopt dat in een plooi op haar buik, waar het goed beschermd is; na ongeveer 7-10 dagen komt het uit. Het vogelbekdier is een van de weinige giftige zoogdieren: het mannetje heeft aan beide achterpoten een puntig uitsteeksel (een 'spoor'), waarmee hij gif in een vijand kan spuiten. Het wijfje legt 2-3 eieren in een lange tunnel; het duurt wel twee weken voordat ze uitkomen.

Lengte: 45-77 cm, bijna geen staart
 Verspreiding: Nieuw-Guinea
 Leefmilieu: tropisch regenwoud

Gewone vachtegel

Zaglossus bruijni

Mierenegels hebben een lange, slanke snuit. Ze hebben geen tanden en maar zwakke kaken, dus ze likken mieren, termieten en andere kleine beestjes op met hun kleverige tong en pletten die in hun bek tegen hun verhemelte.

Vogelbekdier

Ornithorhynchus anatinus

Het vogelbekdier verblijft overdag in een hol op een rivieroever. Bij zonsop- en zonsondergang gaat hij op de rivierbodem op zoek naar voedsel. Met zijn gevoelige snavel wroet hij in de modder naar insecten, wormen, larven, rivierkreeftjes en kikkers. De snavel bestaat uit met huid bedekt bot.

Lengte: lijf 46 cm, staart 18 cm
 Verspreiding: Australië, Tasmanië
 Leefmilieu: zoet water

Lengte: lijf 35-50 cm, staart 9 cm
 Verspreiding: Australië, Tasmanië, zuidoostelijk Nieuw-Guinea
 Leefmilieu: loofbos en tropisch regenwoud, gematigd grasland, woestijn

Australische mierenegel

Tachyglossus aculeatus

Zijn stekelige jas beschermt de mierenegel tegen aanvallers. Als hij bedreigd wordt, rolt hij zich op tot een bal of graaft hij zich in de grond in, zodat alleen zijn stekels nog zichtbaar zijn.

BUIDELDIEREN

Een buideldierbaby moet zich direct na zijn geboorte een weg wriemelen door de vacht van zijn moeder naar haar buidel. Zodra hij daar is aangekomen, zuigt hij zich vast aan een tepel en begint hij melk te drinken. De buidel is voor de baby een veilige plaats om te groeien en zich verder te ontwikkelen, totdat hij klaar is voor de buitenwereld. Er zijn meer dan 335 soorten buideldieren.

Lengte: lijf 16,5-18 cm.
staart 13-14 cm
Verspreiding: Midden-Australië
Leefmilieu: tropisch grasland,
woestijn

Kamstaartbuidelrat

Dasyuroides byrnei

Dit kleine buideldier voelt zich thuis in grasland en woestijnen en leeft alleen of in kleine groepen. Hij jaagt 's nachts op insecten, hagedissen en kleine vogels. Kamstaartbuidelratten planten zich 's winters voort en werpen vijf tot zes jongen per keer. Door overbegrazing en het verdwijnen van zijn leefgebied is het nu een bedreigde diersoort.

Lengte: lijf 27-33 cm.
staart 36-40 cm
Verspreiding: Mexico, Midden- en
Zuid-Amerika
Leefmilieu: zoel water

Wateropossum

Chironectes minimus

De wateropossum is het enige buideldier dat in het water leeft. Hij verlaat zijn hol in een rivieroever om op vis, schaaldieren en andere kleine waterdieren te jagen. Zijn vangst neemt hij mee terug naar de oever om daar op te eten. Hij zwemt met de zwemvliezen aan zijn achterpoten en stuurt met zijn lange staart. Zijn vettige, waterafstotende vacht houdt hem droog.

Gewone kortneusbuideldas

Isodon obesulus

De kortneusbuideldas jaagt door het geurspoor van zijn prooi te volgen. Hij voedt zich met wormen, insectenlarven en ondergrondse zwammen, maar eet ook schorpioenen, waarvan hij wel eerst de giftige staart afbijt. In gebieden met dichte begroeiing verstopt hij zich voor rovers als arenden en vossen.

Lengte: lijf 30-33 cm.
staart 7,5-18 cm
Verspreiding: Zuid- en
Oost-Australië, Tasmanië
Leefmilieu: loofbos, woestijn

Noord-Amerikaanse opossum

Didelphis virginiana

Dit is het enige Noord-Amerikaanse buideldier. Hij zoekt zijn voedsel vaak op afvalstortplaatsen en in vuilnisbakken. Om aan een belager, zoals een hond, arend of lynx, te ontkomen houdt hij zich soms dood door op zijn zij te gaan liggen, met de tong uit zijn bek en met starende of dichte ogen. Een vijand verliest dan misschien zijn belangstelling, zodat de opossum kan ontsnappen.

Lengte: lijf
32-50 cm, staart 25-53 cm
Verspreiding: Zuidoost-Canada tot
Midden-Amerika
Leefmilieu: loofbos en tropisch regenwoud,
woestijn, bewoond gebied en
landbouwgrond

Koala

Phascolarctos cinereus

Een koala slaapt soms wel 18 uur per dag. De rest van zijn tijd eet hij bladeren van eucalyptusbomen. Hij heeft een lange darm, waardoor hij de taai bladeren kan verteren en geen last heeft van de gifstoffen die erin zitten. In speciale wangzakken kan hij bladeren bewaren tot zijn volgende maaltijd.

Lengte: 60-85 cm;
bijna geen staart
Verspreiding: Oost-Australië
Leefmilieu: loofbos en tropisch bos

Tasmaanse duivel

Sarcophilus harrisi

Dit dier, ongeveer zo groot als een kleine hond, beweegt zich langzaam maar sluw. Door zijn goede reuk kan hij prooi in het donker opsporen en verrassen. Hij eet reptielen, vogels, vissen en kleine zoogdieren. Met zijn sterke kaken verbrijzelt hij zonder moeite de botten van zijn prooi. Omdat de soort sterk te lijden heeft gehad van ziektes, staat hij nu op de lijst van bedreigde diersoorten.

Lengte: lijf 51-80 cm,
staart 23-30 cm
Verspreiding: Tasmanië
Leefmilieu: loofbos, bewoond gebied, landbouwgrond en de kust

Lengte: lijf 32-58 cm,
staart 24-35 cm
Verspreiding: Australië, Tasmanië;
ingevoerd in Nieuw-Zeeland
Leefmilieu: loofbos, tropisch regenwoud

Voskoesoe

Trichosurus vulpecula

Zoals de meeste opossums is dit een nachtdier. In zijn natuurlijke, bosrijke omgeving eet hij bloemen, vruchten, insecten en jonge vogeltjes; in bewoond gebied bouwt hij een nest op gebouwen en leeft hij van afval. Het vrouwtje krijgt een of twee keer per jaar een jong.

Lengte: 70-120 cm; bijna geen staart
Verspreiding: Oost-Australië, Tasmanië
Leefmilieu: loofbos, woestijn

Wombat

Vombatus ursinus

De wombat leeft van gras, dat hij in bossen en met struikgewas begroeid gebied zoekt. Hij kan maanden zonder water. 's Zomers schuilt hij tegen de hitte in een lang, diep hol. Het wijfje werpt één jong, dat drie maanden lang in haar buidel blijft. Dan zoekt het nog een paar maanden samen met haar naar voedsel en daarna gaat het zijn eigen weg.

Lengte: lijf 1-1,6 m.
staart 90-110 cm
Verspreiding: Midden-
Australië
Leefmilieu: tropisch grasland,
struikgewas, woestijn

Rode reuzenkangoeroe

Macropus rufus

De rode kangoeroe is het grootste buideldier. Hij verplaatst zich met grote sprongen van zijn achterpoten en haalt daarbij snelheden van wel 56 km per uur. Hij leeft in de hete en droge woestijnen en graslanden van Australië. Het wijfje werpt per keer één jong (een joey). Na twee maanden kruipt het jong uit haar buidel, maar zodra er gevaar dreigt duikt het er snel weer in.

Lengte: lijf 23-34 cm.
staart 13-17 cm
Verspreiding: Noordoost-
Australië
Leefmilieu: tropisch regenwoud

Muskuskangoeroerat

Hypsiprymnodon moschatus

Deze kleine kangoeroe is afwijkend, doordat de wijfjes regelmatig tweelingen baren. Ook loopt hij, anders dan de andere kangoeroes, als een konijn op vier poten. Mannetjes en vrouwtjes produceren allebei een sterke muskusgeur, maar waarom ze dat doen is niet bekend.

Teugelstekelstaartkangoeroe

Onychogalea fraenata

Deze kangoeroesoort dankt zijn naam voor een deel aan een soort vingernagel, die in de dikke vacht op zijn staartpunt verborgen zit. Hij beweegt zich vreemd:

tijdens het huppen draait hij met zijn voorpoten rondjes in de lucht. Als gevolg van begrazing door schapen en vee is veel van zijn oorspronkelijke leefgebied (struikgewas met kleine bomen) verdwenen. Daardoor is het nu een bedreigde diersoort.

Lengte: lijf 52-80 cm.
staart 42-93 cm
Verspreiding: Noordoost-Australië
Leefmilieu: tropisch regenwoud

Lumholtz-boomkangoeroe

Dendrolagus lumholtzi

De boomkangoeroe brengt zijn tijd meest in het bos door, hoog in de bomen, waar hij van bladeren en vruchten leeft. Hij kan er zelfs slapen, hurkend op een dikke tak. Doordat het een nachtdier is – en hij tussen de bomen goed is gecamoufleerd –, zie je deze soort niet vaak.

Lengte: lijf 45-67 cm.
staart 33-66 cm
Verspreiding: delen van Oost-
Australië
Leefmilieu: struikgewas en
grasland